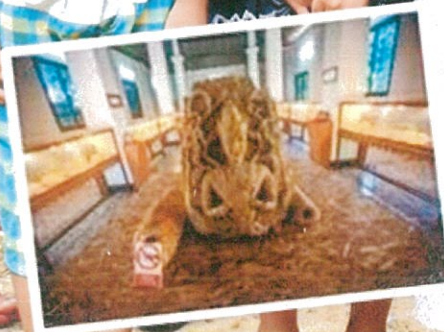


ชุมชนมอญบ้านป้อขาว ลำพูน



คำนำ

การจัดทำข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านบ่อควา หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านเรือน อำเภอบ้านฉาง จังหวัดลำพูน เป็นการรวบรวมข้อมูลของชุมชนด้านต่างๆ ในการจัดทำข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบว่า หมู่บ้านมอญเล็ก ๆ แห่งนี้ยังมีโบราณสถานและประวัติความเป็นมาของพระนางจามเทวี พร้อมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่น่าสนใจรอนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม เพื่อให้พบกับคำว่า “จุดเล็กเชื่อกิ่ง” และสโลแกนของหมู่บ้านที่ว่า “วัฒนธรรมชาวมอญขึ้นชื่อ เลื่องลือประวัติศาสตร์เวียงเกาะกลาง”

ทางหมู่บ้านบ่อควา หมู่ที่ 8 จึงได้จัดทำข้อมูลชุมชนขึ้น โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้สนใจ นักท่องเที่ยว และหน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้ามาเที่ยวชมหมู่บ้านมอญแห่งนี้ ต่อไป

จัดทำโดย
บ้านมอญบ่อควา หมู่ที่ 8



สารบัญ

เรื่อง	หน้า
- ผู้นำในชุมชนบ้านบ่อควา	1
- ประวัติความเป็นมาชุมชนบ้านบ่อควา	2
- ที่ตั้งชุมชนบ้านบ่อควา	3
- ลักษณะทั่วไปชุมชนบ้านบ่อควา	3
- ชาติพันธุ์ภายในชุมชนบ้านบ่อควา	4
- เอกลักษณ์ อัตลักษณ์	4
- คำขวัญและสโลแกน	4
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4
- อาหารและขนมมอญประจำชุมชนบ้านบ่อควา	4
- ปฏิทินการท่องเที่ยว	5
- แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านบ่อควา	8
- โปรแกรมท่องเที่ยว	13
- ผลิตภัณฑ์ชุมชน	13
- ข้อพึงปฏิบัติของนักท่องเที่ยว	13
- ผู้ประสานงาน	13
- บรรณานุกรม	14



ผู้นำในชุมชนบ้านบ่อควา
หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านเรือน อำเภอลำปาง จังหวัดลำพูน



พระครูปลัดโกสินทร์ กิตติปาโล
เจ้าอาวาสวัดเกาะกลาง



นายนิวัฒน์ พรหมมาแบน
ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8



นายทองคำ ท้ายนาวา
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน



นายสุชาติ บุญท้าวแก้ว
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8



นายวัฒนา กันทาทรัพย์
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8



นางทองทิพย์ ปันดอนตอง
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเรือน

ข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านบ่อควา หมู่ 8 ตำบลบ้านเรือน อำเภอบำรุง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาชุมชนบ้านบ่อควา

บ้านบ่อควา หมู่ 8 แยกออกมาจากบ้านหนองคู หมู่ 1 ตำบลบ้านเรือน อำเภอบำรุง จังหวัดลำพูน เมื่อปี 2538 โดยคำบอกเล่าของบรรพบุรุษที่เล่าสืบต่อกันมา ระบุว่าในปี พ.ศ. ๒๒๕๖ อันเป็นห้วงเวลาก่อนที่ กองทัพพม่า สามารถยึดขวามอญได้เด็ดขาด ในปี พ.ศ. 2300 คนมอญได้พากันอพยพหนีภัยสงครามเข้าสู่ เมืองไทยหลายระลอก มีครอบครัวชาวมอญจากเมืองหงสาวดี และเมืองเมาะตะหะหรือเมืองมะละแหม่งซึ่งเป็น เมืองท่าค้าขาย ของชาวมอญ 6 - 7 ครอบครัวอพยพมาตามสายญาติเดิมที่ตั้งรกรากอยู่มาก่อน มอญสองเมือง ไปมาหาสู่กันเสมอ โดยเฉพาะ นักบวชจากบ่อควา - หนองคูได้ไปศึกษาที่เมืองหงสาวดีผ่านทางมะละแหม่ง ทำให้ปัจจุบันจึงมีทั้งชาวมอญดั้งเดิม และชาวมอญยุคหลังอาศัยปะปนกัน

ผู้ขายชาวมอญทั้งรุ่นเก่าและที่มาใหม่มีอาชีพเสริมคือ รับจ้างล่องแพขนสรงสินค้าตามลำน้ำปิงล่องไปยัง จังหวัดตาก - นครสวรรค์ จนเป็นที่เลื่องลือกันว่า ชาวมอญบ้านหนองคู เป็นผู้ชำนาญในการล่องแพ พ่อค้าจาก เชียงใหม่มักจะจ้างชาวมอญหนองคูเป็นคนล่องแพให้ แพทุกบ้านของชาวมอญย่อมมีเรือขนาดต่างๆ ไว้เป็น พาหนะสัญจร ใช้เป็นเครื่องมือทำมาหากิน และมีท่าข้ามฝากด้วยหลายท่า เด็กๆ ลูกหลานชาวมอญมักว่ายน้ำ เป็น และจะไม่กลัวน้ำ

อาจกล่าวได้ว่าบริเวณบ้านหนองคู-บ่อควา ตำบลบ้านเรือน อำเภอบำรุง จังหวัดลำพูน ถือว่าเป็นแหล่ง ที่มีชาวมอญอาศัยอยู่จำนวนมากที่สุด ไม่เพียงแต่ปากตะวันตกของลำน้ำปิงที่อำเภอบำรุงเท่านั้น ยังมีพี่น้อง ชาวมอญ อีกกลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่ในฝั่งตรงกันข้ามที่ปากตะวันตก เป็นเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ นั่น คือที่บริเวณ บ้านหนองครอบ และวัดกอโชค บ้านต้นตัน ตำบลแม่ก้า ชาวมอญทั้งสองฝากในอดีตเคยไปมาหาสู่ กันอยู่เนื่องนิตย์ เนื่องจากการสัญจรใช้ทางน้ำ แต่ปัจจุบันเมื่อมีการคมนาคมทางบกแทนที่ อีกทั้งการแบ่งเขต ปกครองแยกเป็น เชียงใหม่-ลำพูน จึงทำให้สายสัมพันธ์ค่อยๆ ห่างหายกันไปบ้างเล็กน้อย

มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติขนานนามสกุลพุทธศักราช 2456 ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2456 หลังจากนั้นอีก 20 ปี ชาวมอญจึงเริ่มใช้นามสกุลราวปี พ.ศ.2476 บรรพบุรุษ คนมอญบ่อควา - หนองคู ที่ได้มีโอกาสไปศึกษาที่เมืองหงสาวดี มีความสำนึกในด้านชาติพันธุ์จึงได้ ใช้นามสกุลที่มีคำ ว่า“หงสา” ต่อท้าย จำนวนหลายนามสกุล เช่น ทรงหงสา, ญาณะหงสา, เตชะหงสา, โพธิหงสา และมีนามสกุลที่ไม่ ใช้ชื่อเมือง แต่เป็นนามสกุลที่ใช้กริยาของภาษามอญ เช่น “เล่ห์แสน” (เหละ แปลว่า ฟ้อนรำ) หรืออาชีพที่คั่ดท้ายเรือ เช่น “ท้ายนาวา” และที่แตกต่างกับนามสกุลอื่นคือ “หนุรามัญ” เป็นต้น

ชาวมอญในอดีตเรียกถิ่นฐานที่อยู่ว่า “คุ้ม” หรือ “กว๋าน” ก่อนที่จะแยกเป็นบ้านหนองคู - บ่อควานั้น เคยมี การแบ่งเขตประชากรเป็น 3 คุ้มใหญ่ๆ ดังนี้

คุ้มแรก เริ่มจากเหนือวัดหนองคูขึ้นมาถึงหัวบ้าน (ตามแนวเหนือ-ใต้ของถนนหลวง) เรียก “คุ้มบ้านเหนือ (กว๋านต้า)” เขตนี้มีคนเชื้อชาติอื่นอาศัยปะปนค่อนข้างมาก (ชาวยอง, ชาวไทโยน, ชาวจีนไหหลำ) บ้าง เข้ามาเป็น เขย-สะใภ้ จึงพูดภาษามอญกันไม่ได้ถึงร้อยละ 60 กลุ่มที่สามารถพูดภาษามอญเป็นปกติใน ชีวิตประจำวันได้จะอยู่ ใกล้วัดได้สามแยกลงมา

คุ้มที่สอง อยู่ทางทิศใต้ของวัดหนองคู ล่องยาวลงไปตามถนนจนสุดเขตท้ายหมู่บ้าน เรียกว่า “บ้านใต้ หรือ กว้านม้อ (ห่อ)” สามารถพูดภาษามอญเป็นปกติในชีวิตประจำวันถึงเกือบร้อยละ 95 หรือมากกว่านั้น

คุ้มสุดท้าย คือบ้านบ่อควาทั้งหมู่บ้าน เรียกว่า “กว้านกู” เป็นกลุ่มที่ประชากรใช้ภาษามอญกันทั้งหมด ชาวคุ้มบ่อควาเรียกขานชาวหนองคูว่า “กว้านตะบี้” มีความหมายว่า “พวกอยู่ริมแม่น้ำปิง” ดังนั้นชาวมอญหนองคู - บ่อควาที่มีอายุ 50 - 60 ปี มักพูดภาษาพื้นเมืองล้านนาหรือภาษายองไม่ได้ พูดได้คล่องแต่ภาษามอญ เพราะที่ บ้านใช้ภาษามอญในการสื่อสารกัน แต่เด็กเชื้อสายมอญรุ่นใหม่แม้จะพูดภาษามอญได้บ้าง แต่ศัพท์ระดับลึกก็เริ่มไม่ เข้าใจ โดยเฉพาะภาษาเขียนนั้นยังไม่สามารถเขียนกันได้อีก

ที่ตั้ง

ชุมชนบ้านบ่อควา หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านเรื่อน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน



ลักษณะทั่วไป

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่ม ทำนาและสวนลำไย และมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	หมู่ที่ 1 บ้านหนองคู	ต.บ้านเรื่อน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
ทิศใต้	ติดกับ	หมู่ที่ 2 บ้านเหล่า	ต.บ้านเรื่อน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดกับ	หมู่ที่ 1 บ้านกองงาม	ต.แม่แรง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดกับ	หมู่ที่ 5 บ้านเหล่าสันปิง	ต.บ้านเรื่อน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

ลักษณะภูมิอากาศ

เดือน มกราคม	- เดือน กุมภาพันธ์	อากาศหนาวและเย็นสบาย
เดือน มีนาคม	- เดือน เมษายน	อากาศร้อนถึงร้อนมาก
เดือน พฤษภาคม	- เดือน มิถุนายน	อากาศร้อนชื้นมีฝนตกบ้างประปราย
เดือน กรกฎาคม	- เดือน สิงหาคม	อากาศเย็นสบายฝนตกชุก
เดือน กันยายน	- เดือน ตุลาคม	อากาศเย็นสบายมีฝนตกบ้าง
เดือน พฤศจิกายน	- เดือน ธันวาคม	อากาศหนาวถึงหนาวมาก

ชาติพันธุ์ภายในชุมชน

1. มอญ
2. เมือง
3. ยอง

เอกลักษณ์ อัตลักษณ์

1. มีภาษาพูดเป็นของตนเอง (ภาษามอญ)
2. เมื่อมีงานประเพณีผู้หญิงนั่งขึ้น และท่มสไบที่มีการปักด้วยลวดลายที่สวยงาม
3. เมื่อมีงานประเพณีผู้ชายใส่เสื้อลายตารางสีขาวสลับแดง ใส่สร้อยและคาดผ้าขาวม้าที่ป่า
4. มีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นภาษามอญ

คำขวัญของชุมชนบ้านบ่อควา

ถิ่นกำเนิดพระนางจามเทวี	กษัตริย์ศรีหริภุญไชย
ผ้าสไบลายหงส์สวยสง่า	งามลายผ้าดอกปูณัน
อศักรรย์เวียงเกาะกลาง	สืบสานประเพณีวิถีมอญ
แหล่งอารยธรรมมอญหริภุญไชย	บ้านบ่อควา

สโลแกน

วัฒนธรรมชาวมอญขึ้นชื่อ เลื่องลือประวัติศาสตร์เวียงเกาะกลาง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. เล่าพิธีงานมอญและการประกอบพิธีทางศาสนา
2. หมอเมือง
3. การปักผ้าสไบ

อาหารและขนมมอญประจำชุมชน

1. แกงซี่เหล็ก
2. แกงกล้วยดิบใส่ปลา
3. แกงบะส้าน
4. แกงบะเชือกส้ม
5. แกงมะเขือเมือ (กระเจียว)
6. แกงปลาปิ้ง
7. ขนมจีนน้ำยา
8. ข้าวควบ
9. ขนมลูกหลาน
10. ขนมปาด
11. ขนมลอดช่อง

ปฏิทินการท่องเที่ยว

ที่	วัฒนธรรมประเพณี	วันที่	เดือน
1	ประเพณีถวายข้าวใหม่ 	1	มกราคม
2	งานบวสรองพระนางจามเทวี 	14	กุมภาพันธ์
3	ประเพณีแห่ข้าวแช่มอญ 	13	เมษายน

ปฏิทินการท่องเที่ยว

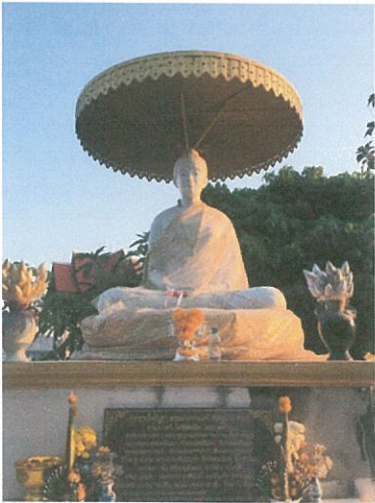
ที่	วัฒนธรรมประเพณี	วันที่	เดือน
4	ประเพณีแห่ธงสรงตะขาบ   	13	เมษายน
5	ประเพณีลอยกระทง ร่วมเดินขบวน ณ อำเภอป่าซาง  	15	เมษายน
6	ประเพณีสรงน้ำพระและรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุภายในหมู่บ้าน    	16	เมษายน

ปฏิทินการท่องเที่ยว

ที่	วัฒนธรรมประเพณี	วันที่	เดือน
7	ประเพณีแห่ไม้ค้ำ 	17	เมษายน
8	พ่อนผีเม็ง	ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 7	พฤษภาคม
9	ประเพณีเข้าพรรษา	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8	กรกฎาคม
10	ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10	กันยายน
11	ประเพณีลอยกระทง	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12	พฤศจิกายน
12	สวดมนต์ข้ามปี (บทสวดคาถาबारมี 30 ทศน สวดภาษามอญ ตลอดทั้งคืน)	31	ธันวาคม

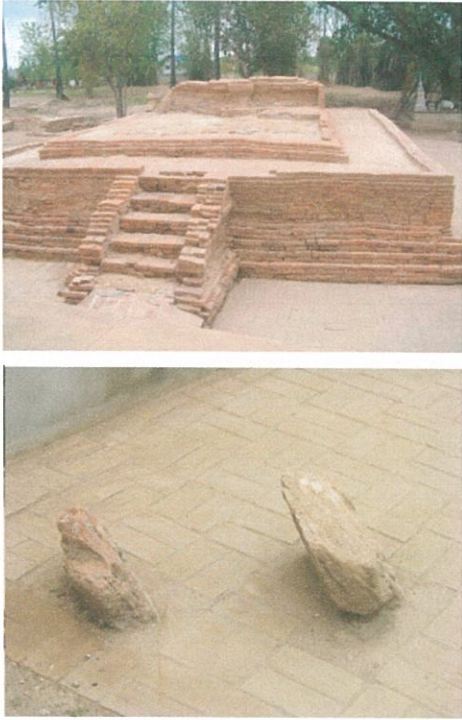
ศึกษาดูงานในชุมชนสามารถเข้าได้ตลอดปี

แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านบ่อควา

สถานที่ท่องเที่ยว	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว
	1. มณฑปพระนางจามเทวี เป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนพระนางจามเทวีในชุดทรงเครื่องกษัตริย์
	2. อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี ประดิษฐานบริเวณหน้าวัดเกาะกลาง
  	3. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเวียงเกาะกลาง เป็นที่เก็บวัตถุโบราณที่ขุดค้นพบได้จากภายในวัดเกาะกลางและส่วนมากพบที่เจดีย์กลางน้ำ (มณฑปกลางสระน้ำ)

ขอขอบคุณข้อมูลจาก ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ อดีต ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย

แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านบ่อควา

สถานที่ท่องเที่ยว	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว
	4. ชากฐานพระอุโบสถ หันหน้าไปยังทิศตะวันตก เป็นอาคารยกพื้น สูงขนาดเล็ก กะทัดรัด มีบันไดทางขึ้นด้านทิศตะวันตก บนพื้นอุโบสถมีการทำแท่นฐานอาสนะสำหรับพระสงฆ์ตั้ง อยู่ด้านซ้ายมือของพระประธาน ซึ่งยังเหลือร่องรอยก่ออิฐฉนวนยกพื้นอย่างเห็นได้ชัด พบใบสีมาหินปักแปดทิศ เป็นแบบสีมาคู่ (ใน ที่นี้พบเพียง 5 คู่) แสดงว่าเป็นวัดหลวงหรือวัดสำคัญที่กษัตริย์อุปถัมภ์ รูปทรงใบสีมาเป็นแบบแท่ง หินธรรมชาติร่นเก่าไม่ได้ จำหลักสวยงาม กำหนดอายุของโบสถ์หลังนี้ได้จากลักษณะของเครื่องไม้ในส่วนของข้อฟ้า ใบระกาทางหงส์ ว่ามีอายุราว 500 ปีเศษ ร่วมสมัยกับสมัยพระญาติโลกราช
	5. พระเจดีย์ประธาน เป็นเจดีย์ก่ออิฐทรงปราสาทยอดระฆัง ฉัตรหักหาย พบบัวปากระฆังเป็นบัวพินัยักษ์แบบศิลปะปาละ ปลายยอดหักหาย พบร่องรอยว่าน่าจะมีการวาง “สถูปิกะ” หรือสถูปขนาดเล็ก 4 ทิศราย รอบเจดีย์องค์ใหญ่ที่พื้นด้านล่างอันเป็นต้นแบบของเจดีย์ทรงปราสาทท้ายยอดของล้านนาสามารถ เปรียบเทียบได้กับการวางสถูปิกะที่พื้นล่างของศิลปะศรีวิชัย ซึ่งภายหลังได้นำสถูปิกะขึ้นไปประดับอยู่ ข้างบนทั้งสี่ทิศ มีซุ้มจระนำ 4 ด้าน ภายในคูหาซุ้มแต่เดิมเคยมีพระพุทธรูปประทับนั่งประดิษฐานอยู่ สิ่งที่โดดเด่นที่สุดจนคือมีการประดับตกแต่งซุ้มจระนำด้วยลวดลายปูนปั้นอย่างวิจิตรงดงามเป็นรูปสัตว์ในป่าหิมพานต์ เช่น มกร กิเลน นาค กับลายกาบบัวเชิง ลายบัวคอเสื้อ และลายพรรณพฤกษาประเภทยลายเครือเถา หรือที่เรียกกันว่า “ลายเครือล้านนา” ตามกรอบซุ้มต่างๆ

แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านบ่อควา

สถานที่ท่องเที่ยว	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว
	6. ซากฐานพระวิหารหลวง ภายในเขตกำแพงแก้ว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระเจดีย์ประธาน และยังหันหน้าไปทิศตะวันออก ซึ่งเป็นการหันหน้าสวนทางกับพระอุโบสถ ในบริเวณพระวิหารหลวงพบร่องรอยของแท่งเสาศิลาแลงทรงกลมขนาดใหญ่หลายต้นตั้งเรียงราย และพบฐานประดับลายบัวปูนปั้นขนาดใหญ่ เป็นแบบบัวพินัยักษ์หรือบัวเล็บช้าง เช่นเดียวกับที่ใช้ประดับ บนปากกระซัง เป็นลายบัวที่มีอิทธิพลของศิลปะอินเดียราชวงศ์ปาละที่เข้ามาในสยามผ่านอาณาจักร พุกาม ตั้งแต่สมัยทริภุญไชยต่อเนื่องกับล้านนา จึงเป็นการยากที่จะชี้ชัดว่าพระวิหารหลวงหลังนี้สร้างขึ้นในสมัยใด
	7. แนวกำแพงแก้ว มีร่องรอยของการสร้างทับซ้อนกันหลายยุคหลายสมัย มีประตูแคบๆ เป็นทางเข้าด้านทิศตะวันออก ประดับตกแต่งด้วยตัวนาคและมกร
	8. ชุ่มโขง หรือประตูโขง ตั้งอยู่ทิศตะวันตกใกล้แนวกำแพงเดิมของวัด เชื่อว่าแต่เดิมทิศตะวันตกเคยมีแม่น้ำไหลผ่านและใช้เป็นทิศด้านหน้าสำหรับเข้าสู่วัด เดิมเคยมีเครื่องยอด หลังคาชุ่มตอนบนเป็นลายปูนปั้นงดงามคล้ายกับชุ่มโขงล้านนาอื่นๆ ปัจจุบันได้หักหายไปหมดแล้ว สิ่งที่ได้จากหลุมขุดค้นคือ เกล็ดพญานาคและเศษภาชนะดินเผาสมัยต่างๆ

แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านบ่อควา

สถานที่ท่องเที่ยว	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว
	9. ซากฐานพระนอน ตั้งอยู่ทิศใต้ของวัด หรือด้านหลังของอาคารชั่วคราวที่ใช้เก็บ รักษาโบราณวัตถุภายในวัด เป็นแหล่งโบราณสถานชั้นล่าสุดที่มีการขุดพบ ชาวบ้านเล่าว่าราว 50 ปี ก่อนยังเคยเห็นชิ้นส่วนขององค์พระไสยาสน์ขนาดยาวราว 7 - 8 วา
	10. มณฑปโขงพระย้อมุมไม้ 28 ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกในกำแพงวัด เป็น โบราณสถานอีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ แม้เครื่องบนจะหักพังลงมาหมดแล้ว แต่ก็ยังเหลืออาคารตอนล่าง เป็นทรงปราสาทย้อมุมไม้ 28 เจดีย์แห่งนี้มี ลักษณะการก่ออิฐกรอบซุ้มวงโค้ง (arch) คล้ายกับแบบที่พบในพุกาม หรือที่เรียกว่าโค้งแบบโรมัน ลักษณะมณฑปเปิดเป็นซุ้มโค้งกลวงทะลุกันสี่ทิศ ในอดีตน่าจะเป็นคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปประทับ ยืนหรือพระพุทธรูปปางลีลาที่ด้านหันหลังชนกัน ลักษณะมณฑปย้อมุมไม้เท่ากันบนผังจัตุรัสและการ ทำซุ้มจระนำกลวงทะลุถึงกันทั้งสี่ทิศเช่นนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับมณฑปพระเจ้าแก้วจันทร์ที่วัดเจดีย์ เจ็ดยอด เชียงใหม่ สถาปัตยกรรมสมัยล้านนา สร้างในสมัยพระญาติโลกราช
	11. ฐานเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม ค่อนข้างกลมขนาดเขื่องยอดบนหักหาย ตั้งอยู่ริม ถนนองค์หนึ่งตรงทางเข้าก่อนที่จะถึงบริเวณวัดเกาะกลาง ชาวบ้านเรียกว่า “เจดีย์หมายท่า” กล่าวคือ เป็นเครื่องหมายเตือนให้ผู้สัญจรทางน้ำได้ทราบว่าใกล้จะถึงวัดเกาะกลางแล้ว ให้เตรียมสัมภาระ สำหรับขึ้นฝั่งได้เลย แสดงว่าถนนสายเข้าวัดเกาะกลางที่เห็นในปัจจุบันแต่เดิมเคยเป็นคลองหรือแม่น้ำ มาก่อน

แหล่งท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านบ่อควา

สถานที่ท่องเที่ยว	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว
	12. มณฑปกลางสระน้ำ เขาพระสุเมรุกลางสระอินดาต มณฑปกลางทุ่งน่านานอกกำแพง ซึ่งเดิมชาวบ้านเรียกแตกต่างกันไปว่า “ศาลเพิงตา” หรือบ้างก็เรียก “ประภาคาร” มีลักษณะแปลก เนื่องจากที่แกนกลางของตัวสถาปัตยกรรมทำเป็นแท่ง เสาขนาดใหญ่ใช้รองรับหลังคาตอนบน แท่งเสานี้เต็มไปด้วยเขม่าควันสีดำน่าจะเกิดจากการลงรัก สำหรับปิดทองพระพุทธรูปต่อมาได้หายไป ทำให้ชาวบ้านสันนิษฐานว่าอาจเคยใช้เป็นที่จุดไฟกลางคืน บอกทางสัญจรแก่ชาวเรือ ซึ่งการใช้เสาแท่งใหญ่เช่นนี้พบได้ทั่วไปในสถาปัตยกรรมเมืองพุกาม
	13. บ้านเศรษฐีอินตา อยู่นอกกำแพงวัดออกไปทางทิศตะวันออก เนียงเหนือใกล้บริเวณชุมชนบ้านบ่อควา ชาวบ้านเรียกว่า “เนินแม่มาย” และเชื่อกันว่าบริเวณนี้เป็น บ้านของเศรษฐีอินตา และเป็นแหล่งประสูติของพระนางจามเทวี เนินดังกล่าวมีเศษอิฐกระจัดกระจาย อยู่ทั่วไป ไม่ปรากฏหลักฐานด้านพุทธศิลป์ จึงเชื่อได้ว่าเขตนี้ไม่ใช่เขตพุทธาวาสอย่างแน่นอน แต่น่า จะเป็นเขตสังฆาวาสหรือเขตที่ประทับของผู้สถาปนาวัดเกาะกลาง
	14. รฐานหอพระมณเฑียรธรรม ตั้งอยู่ด้านหลังไม้ไผ่ไกลจากเนินแม่มายด้านทิศตะวันออก มีช่องประตูแคบๆ เชื่อมไปสู่เนินดิน พบฐานก่ออิฐหุ้มปูนทรงแปดเหลี่ยมขนาดใหญ่ 1 ฐาน

โปรแกรมท่องเที่ยว

โปรแกรมที่ 1 วันเดียว ไปเช้าเย็นกลับ

- ไหว้พระวัดเกาะกลาง พระนางจามเทวี ชมโบราณสถาน ฝึกทำอาหาร และชมสินค้าและผลิตภัณฑ์ในชุมชนก่อนเดินทางกลับ

โปรแกรมที่ 2 2 วัน 1 คืน

- พักโฮมสเตย์ ไหว้พระวัดเกาะกลาง พระนางจามเทวี ทอผ้าบ้าน ชมโบราณสถาน ชมสินค้าและผลิตภัณฑ์ในชุมชน ชมการผลิตยาพื้นเมือง ฝึกทำอาหาร ฝึกทำโคลม ฝึกทำงานจักสาน ทำกิจกรรมร่วมกับเจ้าของบ้านพัก ตอนเช้าทำบุญตักบาตร และร่วมงานประเพณี (แล้วแต่ช่วงเดือน) ก่อนเดินทางกลับ

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. ผ้าสไบมอญ
2. ชุดมอญชายและหญิง
3. ตุ้มมอญ
4. โคม
5. ยาเมือง
6. เครื่องจักสาน
7. ข้าวควบ , ข้าวแต่น

ข้อพึงปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

1. ห้ามนักท่องเที่ยวนั่งหรือเหยียบโบราณสถาน จัตุรัสโบราณ โดยเด็ดขาด
2. ห้ามกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดต่อการผิจาริตประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน
3. ห้ามดื่มสุรา และส่งเสียงดังรบกวนชาวบ้านในยามวิกาล
4. ห้ามเล่นการพนัน และนำยาเสพติดเข้ามาในชุมชนโดยเด็ดขาด
5. ทิ้งขยะในบริเวณที่จัดไว้ของสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักผ่อนในชุมชน
6. การเข้ามาท่องเที่ยวและพักในชุมชนต้องติดต่อจองล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน

ผู้ประสานงาน

- | | | | |
|---------------|-------------|--------------------|-----------------------------|
| 1. นายนิวัฒน์ | พรมมาแบน | โทร.089 - 554 2508 | ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 |
| 2. นายวัฒนา | กันทาทรัพย์ | โทร.083 - 475 1189 | ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 |

บรรณานุกรม

ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ อดิต ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย : เอกสารประกอบ
โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวในตำบลบ้านเรื่อน ประจำปี 2559

